

NOTAT

Til: Det kongelige kunnskapsdepartement

Fra: J.K. Baltzersen

Dato: 7. juni 2020

HØRINGSUTTALELSE OM NOU 2020: 3 OM NY LOV OM UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

1. gratisprinsippet

Undertegnede tar til etterretning at utvalgets mandat har vært at gratisprinsippet skal ligge til grunn. I tiden som har forløpt siden utvalget la frem sin utredning/innstilling, har vi sett hvordan penger fra den offentlige kasse har rent ut til diverse tiltak. Innføring av egenandel er dermed blitt enda mer aktualisert. Dette bør vurderes også for ordinær utdanning. En slik vurdering må gjøres hvis man i det hele tatt mener alvor med bekymringene for velferdsstatens bærekraft.

2. formålsparagraf

Utvalget vil med sitt utkast til formålsparagraf, § 1-1 bokstav c, at universiteter og høyskoler skal «bygge virksomheten på og utbre forståelse for respekt for menneskeverdet, åndsfrihet, likeverd, demokrati, likestilling og rettsstatens prinsipper». Undertegnede forutsetter at dette ikke forhindrer blant annet:

- akademisk respekt for at mange filosofer opp gjennom idéhistorien var svært skeptiske til demokrati
- fortsatt akademisk respekt for de mange negative sider ved demokrati

Utvalget vil med sitt utkast til formålsparagraf, § 1-1 bokstav d, at universiteter og høyskoler skal «bidra til en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig utvikling». Akademisk virksomhet bør være mangfoldig. For å bidra til å dempe tendensen til at en form for bærekraftsideologi skal gjennomsyre akademia bør denne nyvinningen i formålsparagrafen vurderes strøket.

3. kjønnsbalanse i private institusjoner

Når private institusjoner setter sammen utvalg, styrever, råd, nevnder, delegasjoner mv. er det kompetanse som bør telle. Private institusjoner bør ikke pålegges en politisk bestemt kjønnskvalteringsideologi. § 4-4 bør derfor strykes.

4. målform i private institusjoner

Undertegnede registrerer at utvalget ønsker å gi studenter ved private institusjoner rett til å få eksamensoppgaver på enten bokmål eller nynorsk. Studentene får ikke fritt velge målform, men skal få anledning til å kreve en av statens to offisielle. Det er på sin plass å minne om at studentene har valgt selv å studere ved den aktuelle private institusjon.

Dette synes å være en dårlig fordekt måte å påtvinge statens offisielle sprøpolitikk på private virksomheter. Dersom bestemmelsen blir innført, vil ikke det bare sørge for at eksaminatorer ved private institusjoner blir pålagt å utstede eksamensoppgaver i to forskjellige målformer; det sørger også for at eksaminatorer i denne sammenheng pålegges å følge statens offisielle rettskrivning, istedenfor f.eks. riksmålsnormen fra Det Norske Akademi (avvikende varianter fra bokmålsnormen).

Et slikt inngrep i private institusjoners autonomi vil være svært uheldig. Det er noe prinsipielt helt nytt at ansatte ved en privat virksomhet pålegges av lov/myndigheter å følge statens rettskrivningsnorm. Det bør avvises.

Utvalgets forslag til § 2-2 annet ledd bør derfor strykes.

(Det kunne selvsagt vært en morsom øvelse om en student kom med krav om eksamensoppgave på riksmål iht. Det Norske Akademis gjeldende riksmålsnorm (det er riktignok svært få ord nå til dags der rettskrivningen *må* avvike fra bokmålsnormen; moderat riksmål og konservativt bokmål vil i svært stor grad være det samme). Både tidligere praksis og NOU 2020: 3 tilsier imidlertid at noe slikt krav basert på lovbestemmelsens ordlyd alene neppe ville føre frem.)

5. karaktersystem

Det er interessant at utvalget foreslår å innføre en ny, supplerende karakterskala (utmerket/bestått/ikke-bestått) som ikke er i overensstemmelse med Bologna-prosessen. Samtidig synes utvalget å antyde at den nye, felles bokstavkarakterskala ikke skal røres som eneste karakterskala med presisjonsvurdering. Dette synes å være på grunn av sammenligningsmuligheter med andre lands karaktersystemer.

Begrunnelsen holder ikke mål. For å kunne sammenligne med andre lands systemer bør det være tilstrekkelig at det utstedes vitnemål der bokstavkarakter fremgår – med mulig tillegg av karakter fra annet karaktersystem, eksempelvis det gamle akademiske tallkaraktersystemet.

Det kan selvsagt argumenteres for at et annet karaktersystem som basis – eller på annen måte parallelt – kan gi mere byråkrati. Dersom man imidlertid setter pris på akademiske institusjoners autonomi, bør man imidlertid la det være opp til den enkelte institusjon med slike avveininger mot f.eks. et ønske om mere presisjon i karaktergivningen, slik det gamle akademiske tallkaraktersystemet ga anledning til.

Undertegnede foreslår derfor å tilføye til utvalgets utkast til § 8-7 som nytt 2. ledd (resten av paragrafen forskyves):

Styret kan velge en annen karakterskala enn bokstavkarakterskalaen der det finner det hensiktsmessig. Dersom dette gjøres, skal det være en entydig konvertering til bokstavkarakter. Bokstavkarakteren skal i slike tilfeller, med mulig tillegg av karakter fra det alternative karaktersystemet, fremgå av vitnemålet.

Det kan være mange argumenter for at man ikke skal ha noe parallelt system (basis), men Bologna-prosessen kan alene ikke være noe argument. Og så lenge man har et krav om at det tydelig fremgår hva bokstavkarakteren er, har man et sammenligningsgrunnlag; det bør være et tilstrekkelig krav. Tar man institusjonenes autonomi på alvor, åpner man for at de *kan* ha et parallelt/underliggende karaktersystem.

6. gamle gradstitler

Gradsforskriftens § 54 lister opp en rekke historiske gradstitler som beskyttede. Samtidig er titlene siviløkonom og sivilingeniør plukket ut som titler som fortsatt kan tildeles som akademisk tilleggstittel til gradstittelen.

Det virker noe spesielt at NTNU kan tildele tittelen sivilingeniør, men ikke sivilarkitekt, dr.ing. eller dr.techn. Grunnen synes å være at siviløkonomer og sivilingeniører har en viss dominans i samfunnet og dermed har vunnet igjennom mot et forsøk på å avvikle alle slike titler som aktivt tildelt.

Undertegnede kan ikke se noen fornuftig grunn til at f.eks. folk med juridiske doktorgrader ikke fortsatt skal kunne titulere seg med dr.juris.

Det bør vurderes å gjenåpne flere av disse titlene på tilsvarende måte som for siviløkonom og sivilingeniør.

7. differensierte opptakskrav

Slik undertegnede forstår det, er det idag ikke tillatt for institusjoner å rangere sine opptakskandidater med egne vektete karaktergjennomsnitt. Dette var noe f.eks. NTH/NTNU tidligere hadde. Undertegnede forstår det slik at dette var noe som ble avskaffet i forbindelse med samordnet opptak.

Idag har man en viss anledning til å gi tilleggs poeng.

Ulike utdanninger har ulike forutsetninger for sine studenter. At man har et system for samordnet opptak, trenger ikke å bety at svært ulike utdanninger i det systemet må ha tilnærmet like opptakskrav (at poengnivået for opptak er svært varierende, er i denne sammenheng ikke å regne som ulike opptakskrav).

Dersom man tar institusjoners autonomi på alvor, bør en vesentlig større grad av autonomi i opptakskravene vurderes.

8. styre- og ledelsesmodell

Utvalget synes opptatt av institusjonenes autonomi, men legger samtidig svært stramme rammer for styre- og ledelsesmodellen. Utvalgets flertall legger opp til at institusjonen selv skal få bestemme om det skal være ansatt eller valgt rektor, men vil ha en styringsmodell med ekstern styreformann.

Undertegnede støtter mindretallet (Hessen og Søvig) i at institusjonen selv bør kunne velge mellom rektor som styreformann og ekstern styreformann, men kan ikke se noen fornuftig grunn til at institusjonen ikke også skal kunne velge mellom valgt og ansatt rektor dersom styreformannen er ekstern.

Hvis man tar institusjoners autonomi på alvor, bør frihetsgradene i styre- og ledelsesmodell være flere enn det utvalget legger opp til.

J.K. Baltzersen/s/
sivilingeniør og samfunnsdebattant